

Pretkukuļošanas konvencija jāpieņemo visiem

Viktorija Jarkina, ZAB "SORAINEN", zvērināta advokāte, Dr.iur.

<https://itiesibas.lv/raksti/komercdarbiba/komerctiesibas/pretkukulosanas-konvencija-japiemero-visiem/16133>

Cīņa ar korupciju ir viena no beidzamo gadu Latvijas valsts prioritātēm. Runājot par korupciju, pirmais, ko cilvēki iedomājas, ir kukuļošana, kas ietver kukuļdošanu un kukuļņemšanu. Tomēr jēdziens "korupcija" ir plašāks par kukuļošanu. Atbilstoši Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 1. panta 1. daļai par korupciju uzskatāma ne tikai kukuļošana, bet arī jebkura cita valsts amatpersonas rīcība, kas vērsta uz to, lai, izmantojot dienesta stāvokli, savas pilnvaras vai pārsniedzot tās, iegūtu nepelnītu labumu sev vai citām personām.

Neapšaubāmi, ka korupcija nav tikai Latvijas valsts problēma, bet visas pasaules mēroga problēma, kuras risināšanai izstrādāti vairāki starptautiskā rakstura mehānismi un tiesību instrumenti, tostarp arī konvencijas.

Jau 2014. gadā Latvija pievienojās Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) [Konvencijai par ārvalstu amatpersonu kukuļošanas apkarošanu starptautiskajos biznesa darījumos](#) (Konvencija), kam ir būtiska loma starptautiskās kukuļošanas apkarošanā.

[Konvencijā](#) iekļautie dalībvalsts pienākumi paredzēti vairāku mērķu sasniegšanai, proti:

- novērst un apkarot ārvalstu amatpersonu kukuļošanu saistībā ar starptautiskajiem biznesa darījumiem, paredzot kriminālatbildību par šāda veida kukuļošanu;
- nodrošināt atbildības piemērošanu juridiskajām personām par ārvalstu amatpersonu kukuļošanu;
- nodrošināt valsts spēju sekmīgi apkarot starptautisko kukuļošanu, kā arī veicināt starptautisko sadarbību šī noziedzīgā nodarījuma izskaušanā.

Rekomendācijas Latvijai

Lai nodrošinātu [Konvencijas](#) saistību izpildi, ESAO kopumā izteikusi Latvijai 44 rekomendācijas, no kurām izpildītas 26.

Izpildot ESAO rekomendācijas, attiecībā uz juridisko personu atbildību Latvijas [Krimināllikumā](#) (KL) iestrādāta norma, kurā paredzēta juridiskas personas atbildība par fiziskas personas izdarīto noziedzīgo nodarījumu, ja tas veikts nepietiekamas pārraudzības vai kontroles rezultātā.

Arī [Kriminālprocesa likumā](#) (KPL) iestrādātas normas, kurās regulēts, kad var piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekļus juridiskai personai gadījumos, kad kriminālprocesu atteikts uzsākt vai tas pabeigts, pamatojoties uz nereabilitējošiem apstākļiem.

Tāpat veikti citi grozījumi [KL](#) un [KPL](#), pastiprinot juridisko personu atbildību un paredzot vairākas iespējas vērsties pret to ar krimināltiesiskiem līdzekļiem, tostarp arī par citas valsts teritorijā vai ārpus jebkuras valsts teritorijas izdarītu nodarījumu neatkarīgi no tā, vai tas izdarīšanas vietā atzīts par noziedzīgu un sodāmu.

Tomēr tas nav viss. ESAO ziņojumā par 2019. gadu norādījusi arī vairākus apstākļus, kas kopumā paredzēti, lai pastiprinātu atbildību par kukuļošanu un vienkāršotu piespiedu līdzekļu piemērošanu juridiskām personām. Tāpat ESAO norādīja arī uz vairākiem citiem apstākļiem, kuros no Latvijas tiek gaidīta atbildes reakcija.

Nepieciešamie uzlabojumi

Kā norāda ESAO, Latvijas kukuļošanas apkarošanas rezultāti nav proporcionāli pārrobežu kukuļošanas un naudas atmazgāšanas riskiem, kam tā ir pakļauta. Tādēļ ir būtiski paredzēt pietiekamus resursus un zināšanas iestādēm, kuras atklāj, izmeklē un iztiesā ārvalstu kukuļošanu un ar to saistīto naudas atmazgāšanu.

Tapāt ESAO norāda, ka [Konvencijas](#) prasību izpildei jāpastiprina soda neizbēgamības principa ieviešana juridiskām un fiziskām personām, īpaši finanšu jomā, kas iesaistītas ārvalstu kukuļošanas un ar to saistītās shēmās.

Savukārt biznesa sektoru visvairāk no ESAO rekomendācijām varētu ietekmēt neizbēgamības principa pastiprināšana juridiskām un fiziskām personām, īpaši finanšu jomā, kas iesaistītas ārvalstu kukuļošanas un ar to saistītās shēmās.

Kā norāda ESAO, Latvijā juridisko personu atbildība [KL](#) un [KPL](#) nav pietiekami efektīva un nepieciešams grozīt tiesību aktus, lai nodrošinātu, ka iespējams piemērot juridiskai personai piespiedu līdzekļus, tostarp pat tad, ja fiziska persona, kas iesaistīta kukuļošanā,

attaisnota vai kriminālprocess pret viņu vēl nav pabeigts. Tāpat uzsvērts, ka tiesību aktos jāparedz iespēja procesu pret juridiskām personām uzsākt, ja arī nav pret fizisku personu izvirzītu kriminālpasūdzību (faktiski - kad pret fizisku personu vispār nav atsevišķa kriminālprocesa).

Tātad atbilstoši rekomendācijām Latvijai jānodrošina, ka ārvalstu amatpersonu kukuļošana un ar to saistītie noziegumi ir efektīvi atklāti, izmeklēti un personas sauktas pie atbildības. Tāpat tiek gaidīta arī atbildības par kukuļošanu pastiprināšana, īpaši saistībā ar juridisko personu atbildību.

Ņemot vērā, ka koruptīvas darbības galvenokārt veic komercuzņēmumu interesēs, juridiskas personas atbildības izvērtēšana kļūst par nozīmīgu koruptīvu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas sastāvdaļu. Analizējot un izmeklējot juridiskas personas saistību ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu, liela nozīme ir ne tikai noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas faktiskajiem apstākļiem, bet arī uzņēmuma izveidotajai iekšējās kontroles sistēmai un veiktajiem pasākumiem, lai novērstu iespējamus korupcijas riskus.

Iesaistoties korupcijā, jārēķinās, ka tas var nodarīt uzņēmumam lielus zaudējumus, kas rezultātā var būt daudz apjomīgāki nekā sagaidāmais labums. Tāpat jānorāda, ka uzņēmuma iekšējā regulējuma un kontroles sistēmas trūkums vairs netiks uzlūkots tikai kā formalitāte.